ਕੇਸ ਵੇਰਵੇ

ਸੁਰੇਸ਼ ਲਤਾਰਾਜੀ ਰਾਮਟੇਕੇ
ਬਨਾਮ
ਸੌ. ਸੁਮਨਬਾਈ ਪੰਡੁਰੰਗ ਪੇਟਕਰ & ਓਰਸ
(2023 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6070)
ਸਤੰਬਰ 21, 2023
[ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸੰਜੈ ਕਰੋਲ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਮੁੱਖ ਨੋਟਸ

ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ: ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ ਹੋਰ, ਕੀ ਬਿਨਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ.

ਸਿਵਿਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908 – ਸ.100 – ਦਾਇਰਾ:

ਫੈਸਲਾ: ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਅਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ – ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਹੋਰ, ਸਧਾਰਨ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲੱਭਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਸ.100(5) ਸੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਧੂ ਸਵਾਲ ਫਰੇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕਿ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲ, ਅਜਿਹੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਇਸ ਉੱਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ – ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੁੱਦਾ ਖੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਉਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ – ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦੇ ਕੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ – ਹੋਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲਾ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੰਬੰਧੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ – ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਜੋ ਅਸਲ ਸਬੂਤ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ – ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਮੁੜ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1908 – ਧਾਰਾ.100 – ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ – ਮੁੜ ਦੋਹਰਾਏ ਗਏ ਸਿਦਾਂਤ।

ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਪੰਚੂਗੋਪਾਲ ਬਰੂਆ ਬਨਾਮ ਉਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਗੋਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (1997) 4 SCC 713:[1997] 2 SCR 12; ਗੁਰਦੇਵ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਕਾਕੀ (2007) 1 SCC 546:[2006] 1 ਸਪਲ. SCR 27; ਰਣਧੀਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (2019) 17 SCC 71:[2019] 9 SCR 776; ਸੰਤੋਸ਼ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਨਾਮ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਤਿਵਾੜੀ (2001) 3 SCC 179:[2001] 1 SCR 948; ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਜੋਸਫ 2023 SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 961; ਚੰਦਰਭਾਨ ਬਨਾਮ ਸਰਸਵਤੀ 2022 SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 1273; ਉਮਰਖਾਨ ਬਨਾਮ ਬਿਮਿਲਾਬੀ (2011) 9 SCC 684:[2011] 9 SCR 551; ਸ਼ਿਵ ਕੋਟੇਕਸ ਬਨਾਮ ਤਿਰਗੁਨ ਆਟੋ ਪਲਾਸਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (2011) 9 SCC 678:[2011] 10 SCR 787; ਗਜਰਾਬਾ ਭੀਖੂਭਾ ਵਢੇਰ ਬਨਾਮ ਸੁਮਾਰਾ ਉਮਰ ਆਮਦ (2020) 11 SCC 114; ਕਿਚਾ ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਰੂਫ੍ਰਾਈਟ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ (2009) 16 ਐਸਸੀਸੀ 280; ਯੂ.ਆਰ. ਵਿਰੂਪਕਸ਼ੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸਰਵਮੰਗਲਾ (2009) 2 SCC 177:[2008] 17 SCR 877; ਮਹਿਬੂਬ-ਉਰ-ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਅਹਿਸਾਨੁਲ ਗਨੀ (2019) 19 SCC 415; ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼ਿਵਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਬੀ.ਆਰ. ਨਾਗਰਾਜ (2007) 15 SCC 387:[2007] 3 SCR 389; ਗੋਵਿੰਦਭਾਈ ਛੋਟੇਭਾਈ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਰਮਨਭਾਈ ਮਾਥੁਰਭਾਈ (2020) 16 SCC 255:[2019] 13 SCR 152; ਕੋਂਡੀਬਾ ਦਗੜੂ ਕਦਮ ਬਨਾਮ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀਬਾਈ ਸੋਪਾਨ ਗੁੱਜਰ (1999) 3 SCC 722:[1999] 2 SCR 728; ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਸਫ ਅਲੀ (2010) 12 SCC 740:[2010] 7 SCR 222; ਹਮੀਦਾ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਖਲੀਲ (2001) 5ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 30; ਅਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2021) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 816; ਨਾਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਜੇ. ਕਮਲਾ (2020) 19 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 57; ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ (2012) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 405 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰਵੀ ਸੇਤੀਆ ਬਨਾਮ ਮਦਨ ਲਾਲ (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 381; ਸੁਭੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (1997) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 200;[1996] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 863 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹੋਰ ਕੇਸ ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਤ ਇੰਪਗਨਡ ਆਰਡਰ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ

ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ.6070 ਦਾ 2023

ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 30.09.2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਐਸ.ਏ. ਨੰਬਰ.324 ਦਾ 2021 ਦਾ।

ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ:

ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਐਸ. ਕੁਲਕਰਨੀ, ਸਤਿਆਜੀਤ ਏ. ਦੇਸਾਈ, ਸਿੱਧਾਰਥ ਗੌਤਮ, ਅਭਿਨਵ ਕੇ. ਮੁਤਿਆਲਾਰਵਾਰ, ਗਜਾਨਨ ਐਨ. ਤਿਰਿਤਕਰ, ਵਿਜੈ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਯੋਗੰਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਮਿਸ. ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਸ਼ਿੰਦੇ, ਮਿਸ. ਅਨਘਾ ਐਸ. ਦੇਸਾਈ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਰਜਤ ਜੋਸਫ, ਹ੍ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਚਿਤਾਲੇ, ਵਿਜੈ ਕਾਰੀ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਸੰਜੈ ਕਰੋਲ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

2.1 ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਆਪਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਵਿਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ (ਇਥੇ "ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ.") ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ?

2.2 ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ, ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਤੱਥ ਕੀ

ਵਾਦੀ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ, ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 100 ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਲਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ?

3. ਭਾਵੇਂ, ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 26ਵੇਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 2022 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 29ਵੇਂ ਸਤੰਬਰ 2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਯਾਨੀ ਕਿ 30ਵੇਂ ਸਤੰਬਰ, 2022 ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ।

4. ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੁਆਰਾ, 30ਵੇਂ ਸਤੰਬਰ 2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 324/2021 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ (ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਚ) ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲੋਂ 3ਰੀ ਸਤੰਬਰ, 2014 ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਗੜਚਿਰੋਲੀ ਅਤੇ 1ਲੀ ਅਕਤੂਬਰ, 2021 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੱਜ, ਗੜਚਿਰੋਲੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਪਰਿਪ੍ਰੇਕਸ਼

5. ਜਵਾਬੀ ਨਾਮਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੁਮਨਬਾਈ ਪੰਡੂਰੰਗ ਪੇਟਕਰ (ਮੂਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ) ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੰਪਤੀ, ਯਾਨੀ ਕਿ 3 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਥੇ (ਮੂਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਾਦੀ) ਨੂੰ ₹ 6,60,000/- ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ।

6. ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ, ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨਾਗਪੁਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਨਾਗਪੁਰ, ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਯਤਨਾਂ ਦੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਦੀ ਨੇ ਇਸ ਅਸਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਜਵਾਬੀਆਂ 'ਤੇ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 16ਵੇਂ ਦਸੰਬਰ, 2009 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11:30 ਵਜੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਨੋਟਿਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

7. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਮੁਦਾਈ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਕੋਰਟ

8. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ 5 ਮੁੱਦੇ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤੇ। ਮੁੱਦਿਆਂ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ, ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਹੈ:

ਕ੍ਰਮਾਂਕ. ਮੁੱਦੇ ਖੋਜ ਕਾਰਨ

1. ਕੀ ਮੁਦਾਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਨਵੇਗਾਂਵ ਵਿੱਚ ਸਰਵੇ ਨੰਬਰ 236/2 ਖੇਤਰ 1.19 ਐਚ.ਆਰ. ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਾਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 6,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਹੈ?

ਹਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਸੁਰੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-2 ਸੁਧਾਕਰ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਡੋਲ ਰਹੀਆਂ। ਭਾਵੇਂਕਿ ਉਲਹਾਸ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਅਥਾਲੇ (ਪੀਡਬਲਿਊ-3) ਨੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1, ਭਾਵ ਸੁਧਾਕਰ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ।

2. ਕੀ ਮੁਦਾਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 29.03.2004 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਮੁਦਾਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੁਦਾਈ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ 60,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਗਾਊ ਰਾਸ਼ੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?

ਹਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ, ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 60,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2A ਕੀ ਮੁਦਾਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 17.01.2005 ਨੂੰ 1,00,000 ਰੁਪਏ, 07.05.2005 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ 1,00,000/- ਰੁਪਏ, 12.06.2008 ਨੂੰ 2,000/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ 12.06.2008 ਨੂੰ 8,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਰਾਹੀਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ? ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸਰ ਕੀ ਹੈ?

ਨਹੀਂ

ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਕਤ ਰਕਮ ਕਿੱਥੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 07.05.2005 ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੈੱਕ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਰਸੀਦ 'ਤੇ ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਾਸਬੁੱਕ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਹਸਤਾਖਰ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਹਾਂ

ਸੁਰੇਸ਼ (ਪੀਡਬਲਿਊ 1) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਤੱਥ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 3,90,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੈੱਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਕਰਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

4. ਕੀ ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ ਮੰਗੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ? ਹਾਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1, 2 ਅਤੇ 3 ਵਿੱਚ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਪਰਿਣਾਮਸਵਰੂਪ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਵੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ।

5. ਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ? ਮੁਕੱਦਮਾ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਖਰਚੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। _____

9. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੁਦਾਈ ਨੂੰ 15 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ₹ 6 ਲੱਖ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ

ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਜਮ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਸਕੇ।

10. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੋ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਜੋੜੇ, ਅਰਥਾਤ (ਕ) ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਹੈ?; ਅਤੇ (ਖ) ਕੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਦੂਜੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ

11. ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਭਾਵ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ, ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਨਤੀਜੇ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ" ਅਤੇ "ਗਲਤ ਵਿਚਾਰਣਾ" ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਨ। ਰਵੀ ਸੇਤੀਆ ਬਨਾਮ ਮਦਨ ਲਾਲ* ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰਣਾ/ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਰਾਹਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਦਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

12. ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤਾਰੀਖ ਉੱਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ 100 ਸੀਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ; ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਨਤੀਜੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੇ ਪਹਲੂ ਉੱਤੇ, ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜ ਪਾਲ ਸਿੰਘ7 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਦੇ ਉਹ ਦੋ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਹਾਰਡ ਕੈਸ਼ ਦੀ ਢੋਈ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ। ₹ 3,90,000/- ਦਾ ਚੈੱਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਨਹੀਂ ਆਏ; ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ।

ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ

13. ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਬਹੁਤ ਸਮ□ੱਧ ਅਤੇ ਵਿਵਿਧ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮੁੜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ, ਪਰਿਸ਼ੋਧਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਮਲੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

13.1 ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ "ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ" ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਫਰੇਮਿੰਗ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਲਈ ਸਿਨੇ ਕੁਆ ਨੌਨ ਹੈ।

13.2 ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੁਰਦੇਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਕਾਖ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਅਧੀਨ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

“ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬੱਧੀ ਫਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਸੋਧੇ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ “ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ” ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ “ਤੀਜੀ ਤੱਥ ਦੀ ਅਜਮਾਇਸ਼” ਜਾਂ “ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਸਾ” ਬਣ ਜਾਵੇ। ਸੋਧ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਸਰ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੋਧੇ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:

(i) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿਰਫ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ;

(ii) ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(iii) ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਦਾ ਫਰਜ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ;

(iv) ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇਗੀ।”

ਗੁਰਦੇਵ ਕੌਰ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਣਧੀਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਆਰ.ਐਸ.11

13.3 ਸੰਤੋਸ਼ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਨਾਮ ਪੁਰੁਸ਼ੋਤਮ ਤਿਵਾਰੀ^2 ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ:-

a) ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਬੰਧਨ ਵਾਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੁਆਰਾ ਸੈਟਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

b) ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ; ਅਤੇ (c) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਨਵਾਂ ਬਿੰਦੂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ।

ਅਜਿਹੇ ਸਿਦਾਂਤ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਜੋਸਫ13 ਅਤੇ ਚੰਦਰਭਾਨ ਬਨਾਮ ਸਰਸਵਤੀ14 ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

13.4 ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ "ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ" ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉਮੈਰਖਾਨ ਬਨਾਮ ਬਿਮੋਲਾਬੀ15 ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਕੋਟੈਕਸ ਬਨਾਮ ਤਿਰਗੁਨ ਆਟੋ ਪਲਾਸਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਓਰਸ.16 ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

14. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਉਥੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

14.1 ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ, ਮਿਟਾਇਆ ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਸਵਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

14.2 ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਲਈ, ਗਜਰਾਬਾ ਭੀਖੂਭਾ ਵਾਧੇਰ ਬਨਾਮ ਸੁਮਾਰਾ ਉਮਰ ਅਮਦ17 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

a) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਕਾਰਣਾਂ ਸਮੇਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਜਾਇੱਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

b) ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੋਧਣ, ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

14.3 ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੁਣਵਾਈ ਉੱਤੇ ਜੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

15. ਕਿੱਛਾ ਸੁਗਰ ਕੋ. ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਰੂਪਫਾਇਰ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"4. ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 100(5) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ "ਇਹ ਤਰਕ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ" ਭਾਵ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ, ਕਿਵੇਂ ਭਾਵੇਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ, ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਪਾਈ ਗਈ।"

16. ਮੌਜੂਦਾ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯੂ.ਆਰ. ਵਿਰੂਪਾਕਸ਼ੱਪਾ ਬਨਾਮ ਸਰਵਮੰਗਲਾ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"15. ... ਇਹ, ਹੋਰਨਾਂ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ। [ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਵੀਨਾ ਬਨਾਮ ਵਾਨੇ ਨਾਨਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ (2008) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 258 : (2008) 10 ਸਕੇਲ 523] ; ਪੰਚੁਗੋਪਾਲ ਬਨੁਆ ਬਨਾਮ ਉਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਗੋਸਵਾਮੀ (1997) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 113 [ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 8 ਅਤੇ 9]; ਅਤੇ ਕਸ਼ੀਰਿਸ਼ਾ ਚੰਦਰ ਪੁਰਕੈਤ ਬਨਾਮ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪੁਰਕੈਤ (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 10 ਅਤੇ 12)].

16. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਬਣਾਇਆ। ਅਜਿਹਾ ਵੱਡਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।"

16.1 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹਬੂਬ-ਉਰ-ਰਹਮਾਨ ਬਨਾਮ ਅਹਸਾਨੁਲ ਘਨੀ, ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 100(5) ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ :-

a) ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਵਾਲ(ਆਂ) ਦੀ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਤਾਂ ਜੋ ਐਸ. 100, ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕੇ।

b) ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

16.2 ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਵਾਲ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਨ। (ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼ਿਵਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਬੀ.ਆਰ. ਨਾਗਰਾਜ1)।

16.3 ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ, ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਲਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ।

16.4 ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੈਕਸ਼ਨ 100, ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਗੋਵਿੰਦਭਾਈ ਛੋਟਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਰਾਮਨਭਾਈ ਮਥੁਰਭਾਈ2

"6. ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਵਜੋਂ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਜਾਂ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਸਿਰਫ ਗਲਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਵਜੋਂ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਨਾ ਤਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮੈਟ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਵਜੋਂ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਿਰਫ ਤੱਥਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ..."

16.5 ਤੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ 'ਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਖੋਜ ਨਾ ਤਾਂ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ, ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਸੁਫ ਅਲੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ-

a) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਸੀ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਨਤੀਜੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਨਾ ਹੋਣ।

b) ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਦੁਰਲੱਭਤਾ, ਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਬਜਾਏ।

c) ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

17. ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੀਦਾ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਖਲੀਲ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

7. ...ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਤਦਿਆਂ, ਨਿਮਨ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿ ਨਿਮਨ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੰਭਵ ਸੀ।"

ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਅਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਸੀ।

17.1 ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਹ "ਤੀਜੀ ਅਪੀਲ" ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਇਸ

ਨਾਲ ਜੁੜੇ, 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਫਿਨਡਿੰਗਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਅਪਵਾਦ ਹਨ ਨਜ਼ੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਨਾਮ ਜੇ. ਕਮਲਾ27 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਨੂੰ , ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ:

"33.4. ਆਮ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਮਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਅਪਵਾਦ ਹਨ ਜਿਥੇ: (i) ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ; (ii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਗਲਤ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢੇ ਹਨ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ।"

ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ; ਜਾਂ (ii) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ, ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਘਾਟ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

17.2 ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ:

"32. ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਤੱਥ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਗਲਤ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ V. ਰਾਮਚੰਦਰ ਅਯਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਮਲਿੰਗਮ ਚੇਟੀਅਰ [V. ਰਾਮਚੰਦਰ ਅਯਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਮਲਿੰਗਮ ਚੇਟੀਅਰ, AIR 1963 SC 302] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਬਿੰਦੂ, ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

18. ਉਪਰੋਕਤ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਾਂਗ, ਇੱਕ ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਕਦਮ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ, ਫਿਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ, ਉਸ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਫੈਸਲਾ।

19. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੁਕਾਈ ਗਈ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਦਮ ਸਿਰਫ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਪਾਲਣ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ ਕਰਦਿਆਂ।

20. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਮਰਾ ਉਮਰ ਅਹਮਦ (ਸੁਪਰਾ), ਕਿੱਛਾ ਸੁਗਰ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਵਿਰੁਪਾਕਸ਼ੱਪਾ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਕੌਰ (ਸੁਪਰਾ) ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਤੱਤਾਂ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

21. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 100(5) ਸੁਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕਿ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸੇ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਲੀਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦਾ ਖੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

22. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ23 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ: -

a) ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

b) ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

c) ਜੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

23. ਇੱਥੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ, ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਹ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ।

24. ਚੁਕੌਤੀ ਫੈਸਲਾ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਦਾਈ ਵੱਲੋਂ ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਿਨਾਂ।

25. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸਲ ਸਬੂਤ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਸਨ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਮੰਗੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕ੍ਰਿਤੀ 'ਤੇ ਉਲਟਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ "ਅੰਤਿਮ ਤੱਥ ਦੀ ਅਦਾਲਤ" ਕਹਿਣਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਹਾਵਤ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਲ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਖਰਕਾਰ, ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ "ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਤੀਜੀ ਟ੍ਰਾਇਲ" ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਣਾ - ਸਿਰਫ "ਸੰਭਵ ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ" ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ 'ਤੇ, ਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਹਾਲਤਾਂ "ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ" ਜਾਂ "ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਸਬੂਤ" ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਫਿਰ ਰਿਕਾਰਡ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਰਾਹਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਅਨਿਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।

26. ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਹਸ ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾਂ ਜਲਦੀ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਾਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਚਾਲਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਅਤੇ ਇਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰੀਕਾ ਇਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

27. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

27.1 ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਬਚਾਉ ਅਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ। ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਬਹਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਅਜਿਹੇ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

27.2 ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਪਰੰਤੂ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਲੱਭਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ

ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਉਲਟਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

28. ਪਿਛਲੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। 30ਵੇਂ ਸਤੰਬਰ 2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3242/2021 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਦਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

29. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ), ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

30. ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate